

بسمه تعالی

صورتجلسه دوازدهمین کرسی ترویجی دانشگاه مجازی المصطفی(ص) با عنوان: " کارکردهای صله رحم در تأمین نیازهای روان شناختی و سلامت اجتماعی اعضای خانواده"

سیزدهمین کرسی ترویجی دانشگاه مجازی المصطفی(ص) به صورت حضوری و مجازی با قرائت آیاتی از کلام الله مجید آغاز شد. سپس آقای دکتر هاشمی، معاون پژوهش دانشگاه مجازی المصطفی(ص) در مورد برگزاری کرسی های ترویجی در دانشگاه و همچنین ساختار کرسی حجت الاسلام آقای دکتر محمد مهدی صفورایی پاریزی دانشیار مجتمع آموزش عالی علوم انسانی با عنوان کارکردهای صله رحم در تأمین نیازهای روان شناختی و سلامت اجتماعی اعضای خانواده» توضیحاتی ارائه نمودند. پس از آن مدیریت علمی جلسه را به حجت الاسلام و المسلمین آقای دکتر جعفر هوشیاری سپردند.

آقای دکتر هوشیاری، مدیر علمی جلسه، ضمن خیر مقدم به اساتید و ناقدین گرامی و حضار محترم به معرفی برگزار کننده کرسی آقای دکتر صفورایی و همچنین ناقدین، حجت الاسلام دکتر محمدرضا احمدی محمدآبادی و حجت الاسلام و المسلمین دکتر محمد دولتنخواه پرداختند. پس از این معرفی از آقای دکتر صفورایی خواستند تا در سی دقیقه بحث خود را مطرح کنند.

آقای دکتر صفورایی ارائه کرسی خود را اینگونه آغاز کردند:

ضمن عرض سلام و ادب خدمت حاضرین و ناقدین محترم، تشکر میکنم از دانشگاه مجازی و خصوصا معاون پژوهش این دانشگاه در برگزاری این کرسی، همچنین از ریاست محترم دانشگاه و ناقدین محترم و دبیر جلسه که قبول زحمت کردند تشکر میکنم و ان شاء الله نکاتشان را پذیرای خواهم بود و بحث خوبی را خواهیم داشت. تحقیقات متعددی در رابطه با صله رحم توسط اندیشمندان مسلمان صورت گرفته است و حداقل به قدمت دین اسلام بحث صله رحم قدمت دارد. اما تحقیقات تحلیل روانشناختی آن کم است و نقش کارکردهای صله رحم در سلامت اجتماعی اعضای خانواده به صورت مستقل و کاربردی بررسی و معرفی نشده است. از این رو با توجه به نیاز جوامع انسانی به آشنایی با تحلیل روانشناختی کارکردهای صله رحم بر اساس تعالیم اسلام و متناسب با دستورات الهی که توسط پیامبر و ائمه علیهم السلام در قالب آیات قرآن و روایات عرضه شده است، ضروری است. متون اسلامی در بردارنده توصیه‌هایی است که عمل به آن می‌تواند سبب رشد و تعالی اعضای خانواده و دستیابی به سلامت اجتماعی و خانواده‌ای مطلوب، متعادل، کارآمد و متعالی شود.

صله رحم

صله رحم عبارت است از شریک ساختن رحم و خویشاوندان در مال و مقام و دیگر خیرات دنیا که آدمی به آنها دست می‌یابد. در مقابل، مراد از قطع رحم این است که فرد با گفتار یا رفتار خود رحم را اذیت کند و آزار

دهد، از برآورده کردن نیازهای خویشاوندان غفلت کند، از آنان دفع ظلم نکند، اگر مریض شد به عیادتش نرود و موقعی که از مسافرت برگشت به زیارتش حاضر نشود. همه این امور و امثال آن از مصادیق قطع رحم است و آنچه مقابل این امور است از مصادیق صله رحم شمرده می‌شود.

بر اساس این تعریف و بیان مرحوم نراقی روشن می‌شود که صله رحم به معنای ارتباط و پیوند با اقوام و خویشاوندان است و به شکل‌های گوناگون نمود خارجی پیدا کند. گاهی اوقات در حد یک سلام کردن و احوال‌پرسی است و گاهی به صورت ملاقات‌های حضوری، کمک مادی و معنوی در موقعیت‌های مقتضی و بالاخره تماس‌های مستقیم و غیر مستقیم با اقوام به گونه‌ای که احساس شود پیوند خویشاوندی همواره بین آنان برقرار است.

سلامت اجتماعی

حالت برخورداری فرد از توانایی بروز و ظهور حداکثر فعالیت‌ها و نقش‌های اجتماعی و احساس پیوند با جامعه که همراه با احساس آرامش فردی و روابط متوازن با هنجارهای اجتماعی است، می‌باشد.

جامعه‌ای که آسیب‌های اجتماعی آن کمتر و شاخص‌های اجتماعی، معنوی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، روانی و بهداشتی آن از وضعیت مناسب و قابل قبولی برخوردار باشد، واجد «سلامت اجتماعی» است.

سلامت اجتماعی ناظر به روابط متقابل میان فرد و محیط اجتماعی و توانایی و ظرفیت‌های فرد در گسترش و بهبود این روابط است. ظرفیت‌هایی که در اثر محرومیت‌ها و محدودیت‌های درون خانواده و اجتماع دچار آسیب می‌گردند. اعضای خانواده‌ای که بتوانند با خانواده‌ی اصلی، بستگان، همسایگان و دوستان تعاملات سالم و مطلوبی داشته باشند و در سایه‌ی چنین تعاملاتی، فرزندان فرایند ورود به اجتماع را بیاموزند به سلامت اجتماعی دست می‌یابند و از این طریق سلامت اجتماعی جامعه تامین می‌گردد.

حکم صله رحم

در اندیشه اسلامی، حفظ، توسعه و تعمیق روابط فامیلی و ارتباط صمیمانه و حمایتی خویشاوندان از آنچنان اهمیتی برخوردار است که پیامبر اسلام آن را جزء دین دانسته و هدف از رسالت خویش را پس از بندگی خداوند و مبارزه با بت‌پرستی، صله رحم معرفی می‌کند. در منابع دینی صله رحم زمینه‌ساز دستیابی به بهنجاری در تمام امور خانواده معرفی شده است. قرآن کریم ارتباط با خویشاوندان را واجب و قطع آن را مورد نکوهش قرار داده است.

. رسول خدا فرمود: به حاضر و غایب اتمم و آنانی که از اصحاب مردان و ارحام زنان تا روز قیامت به دنیا می‌آیند، سفارش می‌کنم، صله رحم کنند، اگرچه به فاصله یک سال راه باشد؛ زیرا صله رحم جزء دین است.

. کسی از پیامبر اکرم پرسید: هدف از رسالت تو چیست؟ حضرت فرمود: هدف از رسالت من بندگی خدای یکتا، شکستن بت‌ها و پیوند میان ارحام است.

مهم‌ترین کارکردهای صله رحم در تأمین نیازهای روان‌شناختی و سلامت اجتماعی کدامند:

- ✓ تسهیل‌کننده فرایند جامعه‌پذیری،
- ✓ ارضای نیاز تعلق به گروه (خانواده گسترده)،
- ✓ ارضای نیاز ابراز خود،
- ✓ رعایت هنجارها،
- ✓ آرامش روانی
- ✓ حمایت اجتماعی خویشاوندان،
- ✓ تأمین نیاز به محبت،
- ✓ دستیابی به آرامش روانی و امنیت خاطر،
- ✓ افزایش تعامل عاطفی و محرومیت زدایی.

آرامش روانی

عوامل تنیدگی‌زا در زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی انسان فراوانند. اسلام برای مقابله با تنیدگی و افزایش سطح سازش یافتگی فرد، علاوه بر بهره‌جستن از روش‌های شناختی و به‌کارگیری روش‌های معنوی از روش‌های رفتاری، اجتماعی و ارتباطی مانند تشویق به داشتن ارتباط با خویشاوندان نیز برای کاهش تنیدگی و رسیدن به آرامش بهره‌می‌گیرد؛ زیرا کسی که از حمایت خانوادگی و اجتماعی برخوردار نباشد، خود را از نظر روانی بدون پشتوانه می‌بیند، ولی اگر در مواجهه با حوادث و مشکلات مختلف از تکیه‌گاه محکم خانوادگی برخوردار باشد، خود را قدرتمند می‌بیند و دچار تنیدگی و اضطراب و احساس تنهایی نمی‌شود. در نتیجه از ابتلای به آسیب‌های مختلف ناشی از تنیدگی در امان می‌ماند.

صله رحم و پیوندهای خانوادگی می‌تواند با احساس تنهایی که یکی از نشانگان افراد نایمن است، به مقابله برخیزد و به اعضای خانواده احساس ایمنی لازم را عطا نماید. ارتباط صمیمانه با دیگران خصوصاً اقوام و خویشان، امکان بهره‌گیری از سرمایه‌های وجودی ایشان، کاهش نگرانی‌های ناشی از احساس غربت در میان جمع انسان‌ها، برخورداری از امنیت خاطر ناشی از پشتیبانی و حمایت همه‌جانبه و مخلصانه ایشان به هنگام بروز حوادث، پر

کردن اوقات فراغت در نتیجه برقراری تعامل پیوسته با یکدیگر از جمله عواملی هستند که می‌توانند فرد را به آرامش برسانند و بر توانایی‌های او بیفزایند و سلامت اجتماعی‌اش را تامین و تضمین نمایند.

محرومیت زدایی

یکی از کارکردهای اجتماعی صلهرحم که در روایات به آن اشاره شده است، رفع فقر می‌باشد. هنگامی که صلهرحم به عنوان یک عمل عبادی، وظیفه دینی و ارزش اجتماعی در فرهنگ حاکم بر یک جامعه مطرح گردد و در عمل نیز سیره عموم یا اکثر اعضای جامعه بر رعایت این سنت فرهنگی استقرار یافته باشد، آثار متنوعی را، در زندگی فردی و اجتماعی و در حقیقت در سلامت فردی و اجتماعی فرد خواهد داشت. توصیه اسلام به ترجیح ارحام فقیر به هنگام اعطای صدقات واجب و مستحب و تقدم آنان بر دیگران و نیز ترتب پاداش بیشتر بر این سنخ عبادات اجتماعی، خود اقدامی دیگر در جهت تثبیت و تحکیم پیوندهای طبیعی میان شبکه خویشاوندان و در نتیجه حفظ سلامت اجتماعی اعضای خانواده می‌باشد. عمل به آموزه صلہ رحم پیگیری سیاست محرومیت‌زدایی در سطح شبکه خویشاوندی و حفظ سلامت اجتماعی است.

تسهیل کننده فرآیند جامعه‌پذیری

یکی از مفاهیم مهمی که مورد تأکید روان‌شناسان رشد اجتماعی می‌باشد، فرآیند جامعه‌پذیری فرد است. منظور از رشد اجتماعی دستیابی فرد به اصول روابط اجتماعی است؛ به گونه‌ای که شخص بتواند با افراد جامعه‌اش هماهنگ و سازگار باشد و با آنان همکاری کند. به بیان دیگر، جامعه‌پذیری به شکلی از یادگیری گفته می‌شود که فرد به سازگاری با جامعه و محیط فرهنگی خویش دست یابد. اولین محیط فرهنگی و اجتماعی که از طریق تسهیل اجتماعی بر رشد اجتماعی فرد تأثیر می‌گذارد، کانون خانواده، رفتارها و کنش و واکنش‌های اعضای آن است. هرچه روابط خانوادگی و گروه‌های اجتماعی و از جمله معاشرت‌ها و پیوندهای فامیلی یعنی صلہ رحم بیش‌تر شود، این فرآیند جامعه‌پذیری بهتر شکل خواهد گرفت. در تعالیم دین اسلام صلہ رحم و روابط خانوادگی و فامیلی سبب نیکو شدن خلق و خوی انسان معرفی شده است. بدیهی است در جامعه‌ای که افراد آن از خلق و خوی نیکو برخوردار باشند سلامت اجتماعی دارای ثبات و فراگیری بیشتری است.

ارضای نیاز تعلق به گروه

خویشاوندان در حکم یک گروه منسجم اجتماعی هستند و هر فردی در سایه متعلق دانستن خویش به آن، به تأمین این نیاز روانی می‌پردازد. حفظ پیوندهای خانوادگی و ارتباط با آنان مانع بروز احساس طرد شدن و عدم تعلق به گروه خاص می‌شود. شخص با تماس مداوم با اقوام و نزدیکان خویش و دریافت واکنش مثبت آنان مطمئن می‌شود مورد تنفر و خصومت دیگران نیست، بلکه به گروهی خاص تعلق دارد و در نتیجه احساس تنهایی نخواهد داشت. در پرتو تأمین این نیاز از طریق ارتباط‌های خانوادگی و شناخت هویت جمعی و گروهی و تکیه بر توانمندی‌های خویش و گروه فAMILIARY انسان کم‌تر دچار بیماری از خود بیگانگی خواهد شد. احساس تنهایی که یکی از نشانگان اصلی افراد نایمن است، با رعایت آموزه دینی صله رحم به احساس تعلق و ایمنی اعضای خانواده تبدیل خواهد شد و بر کارآمدی، میزان سازگاری و در نتیجه سلامت اجتماعی آنان خواهد افزود.

رعایت هنجارها

صله رحم و ارتباط‌های خانوادگی در ارائه ارزش‌های مثبت و گسترش هنجارها و پایبندی افراد به آن نقش مؤثری دارد و نقش بازدارندگی نسبت به ناهنجاری‌ها و بزهکاری‌های اجتماعی را ایفا می‌کند و همچون یک کنترل‌کننده اجتماعی نامرئی، اعضای خانواده را زیر چتر حمایتی خود قرار می‌دهد. بدیهی است که این فرآیند در طول عمر از ابتدای کودکی تا دوران کهن‌سالی می‌تواند به طور فعال تأثیرگذار باشد و به طور کلی دوری از ناهنجاری‌ها و انتقال فرهنگ و هنجارهای اجتماعی از یک نسل به نسل دیگر تسهیل شود. بنابراین، یکی از راه‌های حفظ جامعه و افراد از لغزش‌ها و انحرافات و تضمین سلامت اجتماعی خانواده گسترش صله رحم است.

حمایت اجتماعی خویشاوندان

انسان موجودی اجتماعی است و بدون همیاری و همکاری دیگران و بهره گرفتن از کمک‌های مادی و معنوی آنان نمی‌تواند زندگی خود را نظم بخشد، موانع و مشکلات را از سر راه پیشرفت خود بردارد و به اهداف خود برسد. خویشاوندان هر فردی بهترین حامیان اجتماعی هستند و با حمایت‌های خویش هم می‌توانند زمینه رشد و تحول و کمال اعضای خانواده و سلامت اجتماعی آنان را فراهم سازند و هم در کمک به فرد برای برخورد با شرایط گوناگون و رویدادهای تنیدگی‌زای زندگی نقش‌آفرینی کنند.

نتایج تحقیقات میدانی نشان می‌دهد بیمارانی که مورد حمایت ملموس و عاطفی دوستان و خانواده گسترده خود قرار گرفته‌اند، بهتر از بیمارانی که این گونه نیستند، سازگاری حاصل می‌کنند.

و در پایان میتوان مهمترین نتایج پژوهش را اینگونه بر شمرد:

- ۱- نتایج پژوهش نشان داد که در منابع دینی، آموزه‌ها و دستورالعمل‌های فراوانی برای رشد و تعالی در جنبه‌های فردی و اجتماعی و مادی و معنوی زندگی خانوادگی و اجتماعی بیان شده است.
- ۲- انسان نیازمند تعامل و ارتباط با دیگران به ویژه خویشاوندان (صله رحم) است و دریافت به موقع و به‌اندازه این نیاز، رشد و سلامت اجتماعی و پایدار فرد و اجتماع را تا حد بسیار زیادی تأمین خواهد کرد و عدم ارضای این نیاز، سلامت اجتماعی فرد، خانواده و اجتماع را به خطر می‌اندازد.
- ۳- خانواده بهترین محیط برای آموزش ابعاد مختلف و متعدد سلامت اجتماعی و کارکردهای آموزه‌های دینی و تمرین آن‌ها به اعضای خانواده است.
- ۴- بر اساس منابع دینی قران و حدیث صله رحم از طریق کارکردهایی همانند: تسهیل‌کنندگی در فرایند جامعه‌پذیری، ارضای نیاز تعلق به گروه (خانواده گسترده)، ارضای نیاز ابراز خود، رعایت هنجارها، تحقق حمایت اجتماعی خویشاوندان، تأمین نیاز به محبت، دستیابی به آرامش روانی و امنیت خاطر، افزایش تعامل عاطفی و محرومیت زدایی سلامت اجتماعی فرد، خانواده و اجتماع را تأمین خواهد کرد.

از محبت اساتید گرانقدر و حاضران در جلسه سپاسگزارم.

پس از توضیحات آقای دکتر صفورایی، مدیر علمی جلسه آقای دکتر هوشیاری جمع بندی از بحث های آقای دکتر صفورایی ارایه کردند. و سپس از جناب حجت الاسلام آقای دکتر محمد دولتخواه به عنوان ناقد اول خواستند تا نظراتشان را ارایه کنند.

حجت الاسلام دکتر محمد دولتخواه استادیار مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی (ره) که به عنوان ناقد در این جلسه حضور داشتند، به نقد ایده دکتر صفورایی پرداختند:

بسم الله الرحمن الرحيم

ایام مبارکی که بین العیدین هستیم خدمت سروران عزیز تبریک عرض می‌کنم، عید قربان و عید با عظمت غدیر که در پیش رو داریم، ان شاء الله که مورد عنایت امیرالمومنین قرار بگیریم، ولایت‌مداری و ترویج ولایت و همه‌گیر کردن مسئله ولایت در کل دنیا ان شاء الله زمینه ظهور حضرت مهدی سلام الله علیه فراهم بشه، با همه تلاش‌ها

مخصوصاً این تلاشی که مورد بحث هست می تواند به عنوان چهره‌ی مهدویت و گسترش فرهنگ مهدوی ان‌شاءالله جلوه داشته باشد.

اولین نکته که حالا شاید بیشتر جنبه دستورالعملی و آیین‌نامه‌ای دارد و خیلی پیش میاد که این مقالات بدون نام خدا شروع می‌شه و بایستی مواظب بود که خیلی مذمت شده است.

نکته دوم این‌که ما مأموریت اصلی ما جهانی‌سازی این مفاهیم هست، خود ما بالاخره شنیدیم و با این مفاهیم زندگی کردیم اصلاً این سنت دیرینه همه ما هست مخصوصاً در فرهنگ اسلامی ایرانی خودمون مسئله صله رحم الحمدلله همیشه پررنگ بوده و هست، این‌که ما بخواهیم جهانش کنیم واقعاً این مأموریت را غیر از ما شاید کسی دیگه نتونه به این راحتی انجام بدهد. البته تحت عنوان صله رحم که مفهوم صددرصد اسلامی است در مجامع غیر اسلامی و کشورهای غربی بایستی بیشتر به کار برده شود و در آن مکان‌ها نیز برده شود. منظور این است که در دل‌های مردم این قضیه هست و ما بایستی از این نقطه تلاقی استفاده کنیم و آموزه‌های اسلام را جهانی کنیم. حالا یک نفر به دست ما به دین اسلام مشرف شود برای پرورنده شخصیتی و آخرتی خودمان خیلی غنیمت بزرگی است.

خب این تحقیق به‌نظم اگر لسانش و رویکردش امروزی‌تر میشد و از متن سنتی بیرون می‌آمد قاعدتاً جاذبه بیشتری می‌داشت که عرض کردم در بحث‌های دیگران هست و میتوانستیم با لسان بحث‌های روان‌شناسی اجتماعی، بحث‌های شخصیت، بحث‌های بهداشت روانی، این‌ها بحث‌های خیلی خوبی برای این بحث هستند در گرایش‌های روان‌شناسی، بحث‌هایی که مثلاً جاذبه میان فردی داریم در روان‌شناسی اجتماعی در روابط متقابل اشخاص داریم و بحث‌های دیگه مثل نگرش‌های اجتماعی داریم که قابل تطبیق هستند.

بنابراین باید یک مقداری اسمشو می‌ذاریم تحلیل روان‌شناختی واقعاً باید پیوند این مبحث را به روان‌شناسی نشون بدیم که زبان روز دنیا شود و آنها هم بتوانند مورد توجه قرار بدهند و تأثیرگذار باشند.

نکته آخر اینکه باید ببینیم وضعیت صله رحم با زبان روز دنیا با وضعیت موجودی که هست چه طوری هست و چه کارهایی در مجامع بین‌المللی انجام شده، باید فراتر برویم، تحقیقات داخلی داریم که در پایان‌نامه‌ها به صورت میدانی انجام شده تأثیراتش دیده شده و آزمایش‌های متعدد میدانی انجام شده به‌خصوص در متون خارجی حتماً منعکس شده با رویکرد تجربی که زبان روان‌شناسی دارد و زبان دنیا بیشتر با روان‌شناسی تجربی و کارهای آزمایشی میدانی خیلی مهم هست خوب بود که ما برای هر کدام سرفصل‌هایی که اینجا ذکر شده یک تحقیق خارجی خوب را نیز ذکر کنیم. اگر اینکار را بکنیم و یک بازآفرینی شود و تبدیلی روی آن صورت گیرد و همان حرف‌هایی که خودشون زدند با تطبیقی که با مبانی اسلامی کردید دوباره به خودشون برگردونیم این قاعدتاً میتوانست جهانی‌سازی مفاهیم دینی ما شود.

ما اعتقاد داریم که دین ما و معارف دینی ما برای همه بشریت است و همه دل‌ها آمادگی دارد، فقط متأسفانه ما زبان دنیا نداریم و یا ارتباط آن‌چنانی نداریم خوب است که این مثل این بحث‌هایی که میان جنبه جهانی پیدا کند و ترویج دین اسلام بشه خب با همین ترویج ها هست که بالاخره زمینه ظهور حضرت مهدی سلام‌الله‌علیه فراهم می‌شود.

والسلام علیکم و رحمه الله و برکاته

مدیر علمی جلسه پس از ارائه نقد دکتر دولتخواه، از ایشان تشکر کردند و گفتند: در این بخش از دیدگاه‌های حجت الاسلام دکتر محمدرضا احمدی و نقدهای ایشان استفاده می‌کنیم.

آقای دکتر محمدرضا احمدی، استادیار مؤسسه آموزشی پژوهشی امام خمینی(ره) که به عنوان ناقد در این جلسه حضور داشتند، به نقد ایده دکتر صفورایی پرداختند و گفتند:

بسم‌الله‌الرحمن‌الرحیم الحمدلله رب‌العالمین و صلی‌الله علی سیدنا محمد و آله الطاهرین

عرض سلام و احترام و ادب خدمت عزیزان و عرض تبریک به مناسبت این ایام میمون و پربرکت مخصوصاً ایام باسعادت عید الله اکبر و عید سعید غدیر که ان شاءالله جهانی تر بشه و ندای امیرالمؤمنین و اهل بیت به اقصی نقاط جهان واصل شود.

خیلی تناسب دار به نظر من این کار و این یک کرسی با عنوان صله رحم با بحث غدیر به نظر میاد چون صله رحم به معنای عام دینی و مذهبی اش در ارتباط با اهل بیت و تقویت ارتباط مردم با پدر و مادر امت و در روایات داریم که کسی که قطع رحم بکنه یعنی مصداق قطع ارتباط با اهل بیت مصداق واضح قطع رحم مذهبی و دینی هست و ان شاءالله که با گسترش فرهنگ غدیر به گسترش و تعمیق صله‌ی رحم در بین رابطه بین مردم و امت و امام و امیرالمؤمنین و اهل بیت ع باشیم.

یکی از نقاط قوت این کرسی تقارن زمانی و قوت دومی که در این مقاله یا این کرسی مطرح می‌تونه باشه نابسامانی‌هایی که در خانواده شکل دارد می‌گیرد و تقریباً در جهان هدف، فروپاشی یا فرو پاشاندن روابط اعضای خانواده گسترده است حتی خانواده هسته‌ای هم دارد متلاشی می‌شود، توسعه و فرهنگ‌سازی ارتباطات خانوادگی و دید و باز دیده‌های خانوادگی یک عامل مهم برای قوام خانواده و اهداف الهی و جامعه‌شناختی و روان‌شناختی خانواده است. چون هدف الهی و هدف جامعه‌شناسانه و هدف روان‌شناسانه خانواده این مفاهیمی است که باید در پرتو این امر و این فعل یعنی صله رحم گسترش پیدا بکند، این دامن زدن به صله رحم و فرهنگ‌سازی اون یک جهت مقابله علمی و آکادمیک با این هجوم به خانواده و اهداف خانواده و استمرار خانواده می‌تواند باشد. همچنین امتیاز دیگر نگاه روان‌شناختی کردن به مؤلفه‌ها یا به مفاهیم دینی هست، همون‌طور که دیگر مفاهیم و فروع دین ما اگر مفهوم‌سازی بشه با ادبیات روان‌شناسی معاصر یا جامعه‌شناسی معاصر یا علوم انسانی معاصر

به‌طورکلی این دل‌نشین‌تر می‌شود. ما با ادبیات متعارف جامعه علمی اگر سخن بگیم شاید دل‌نشین‌تر باشد که این‌هم یک ویژگی مثبت این کرسی است.

نکاتی در این نوشتار به ذهن من رسید که به آن اشاره میکنم:

عنوان اگر اینطور باشه شاید بهتر باشد: کارکردهای صله‌ی رحم این‌که سلامت اجتماعی در پرتو عمل به آموزه‌های عنوان شاید بگیم یک عنوان ژورنالیستی هست و نکته دوم اینکه در یک مقاله علمی از بکار بردن کلمات مترادف خودداری شود مثلاً آثار و کارکردهای متعددی اگر واقعاً منظور محقق محترم از آثار و کارکردها یکیه به‌نظر می‌رسه یکیشو ذکر کنند بهتره یا آرامش روانی و امنیت خاطر در همان چکیده و مثال‌های دیگر که در متن وجود دارد.

در چکیده است روش توصیفی تحلیلی نام‌برده اما در متن توضیح داده نشده که این روش توصیفی تحلیلی چیست؟

معمولاً در یک کار علمی از متغیر وابسته شروع به نوشتن می‌کنند در مقدمه از خانواده شروع به نوشتن شده و حال آنکه شاید با این عنوان سلامت اجتماعی متغیر وابسته باشه و صله رحم نقشش را و کارکردهای آن در سلامت اجتماعی که بحث می‌کنن اون متغیر وابسته هست و از اون‌جا معمولاً شروع به بیان می‌کنند و شروع به نوشتن مقدمه میکنند که این کار انجام نگرفته است.

در مورد سلامت اجتماعی مؤلف محترم تعریفی را آورده اند که با توضیحات ایشان سازگار نیست حال چرا این تعریف محور هست؟ به‌دلیل آنکه وقتی کارکردهای صله رحم در سلامت اجتماعی را می‌خواهند مطرح کنند باید پیوند علمی و ارتباط منطقی و انسجام بین این دو متغیر را بیان کنند یعنی صله رحم را وقتی که توضیح می‌دهند که مثلاً بگن باعث آرامش روانی افراد یا باعث محرومیت‌زدایی می‌شود چه ارتباطی با سلامتی اجتماعی داریم؟ بهتر است که سلامت اجتماعی بیشتر و بهتر در نوشته تبیین شود.

در مقدمه که بیان فرموده‌اند پیشینه‌ای ما از اسلام داریم به‌نظر می‌رسه در ادیان قبل از اسلام هم ما این ارتباطات درون خانوادگی و ارتباطات اعضای خانواده داشتیم و داریم اگر به ادیان الهی مراجعه کنیم می‌بینیم که قبل از اسلام هم این حتی در مکاتب و یا نگاه بومی یعنی با مطالعه مردم‌شناسانه اگر داشته باشیم در کشورهای شرق معمولاً این ارتباطات اعضای خانواده ممکنه الان رنگ باخته باشه ولی توی فرهنگ عمومی جامعه‌ی ژاپن یا شرق یا چین یا کشورهای آسیای جنوب شرقی و امثال این‌ها و کلاً در شرق این رواج دارد بر خلاف غرب که شاید کم‌رنگ شده باشه و یا نبوده باشه ولی در ادیان الهی از پیشینه تحقیق شاید بتونیم بگیم در قبل از اسلام هم بوده و هست و داریم این‌ها رو می‌تونیم بهش اشاره کنیم.

نکته دیگر این که ادبیات هماهنگ بین عنوان‌های ذکر شده شاید کم‌رنگ باشد و می‌تونه تقویت بشه به عبارت دیگر وقتی صحبت از کارکردهای صله رحم می‌کنیم یکی کارکرد تسهیل‌کنندگی جامعه‌پذیری یا شکل‌گیری جامعه‌پذیری را استفاده کنیم مثلاً محرومیت‌زدایی خوب هست و یا تسهیل‌کنندگی جامعه‌پذیری می‌تونه یکی از کارکردهای این کلمه باشد ولی آرامش روانی از سنخ کارکرد نیست اگر بگوییم ایجاد آرامش روانی که منظور همین است مناسب تر است.

اگر به جای کلمه ارضای نیاز تعلق به گروه یا ارضای نیاز ابراز خود بگوییم تأمین نیاز تعلق به گروه تأمین نیاز این کلمه کار را زیباتر می‌کند.

نکته دیگری که باز در قالب و اشکال صوری و ظاهری باشد این که پیوند دهی برخی از این عنوان‌ها به سلامت اجتماعی روشن و شفاف نیست، مثل عنوان صفحه چهار که ارضای نیاز ابراز خود یا تأمین نیاز ابراز خود بحث ابراز خود را، نیاز ابراز وجود را توصیف کرده ولی چگونه پیوندخورده به سلامت اجتماعی اگر اون تعریف را در ابتدا ارائه می‌فرمودند و بعد هم تبیین می‌فرمودند کار شکیل تر می‌شد.

در ذیل تسهیل‌کننده‌ی فرایند جامعه‌پذیری باز این جای این اشکال و به اصطلاح تبیین وجود دارد که بحث همانندسازی رو مطرح می‌کنند، اگر قبلاً سلامت اجتماعی را تعریف کرده بودید در آن جا می‌توانستید به چنین ارتباطی اشاره کنید و ادعا کنید که اینچنین ارتباط وجود دارد.

در عنوان تسهیل‌کننده‌ی فرایند جامعه‌پذیری می‌بینید در پاراگراف اولی مطالبی را نوشتید و در آخر پاراگراف نوشتید که به عبارت دیگر منظور از رشد اجتماعی دستیابی فرد به اصول روابط اجتماعی، این به عبارت دیگر یعنی چه؟ به عبارت دیگر یعنی همین رشد اجتماعی که قبلاً توضیح داده‌اید. حال اینکه در قبل رشد رو دارید توضیح میدید، رشد دارای فرآیندهای سه‌گانه است، زیستی، اجتماعی و شناختی. وقتی می‌گویید به عبارت دیگر یعنی عبارت رشد اجتماعی رو دارید توضیح می‌دهید و تفسیر حال آنکه قبلاً رشد را توضیح دادید نه رشد اجتماعی را.

در جایی دیگر نوشتید به بیان دیگر جامعه‌پذیر به بیان دیگر یعنی چه؟ به بیان دیگر رشد اجتماعی را مطرح می‌کنید یا جامعه‌پذیری رو مطرح می‌کنید؟ جامعه‌پذیری غیر از رشد اجتماعی است، که این پاراگراف به مقداری پیچیدگی دارد.

در جایی دیگر ارضاء نیاز تعلق به گروه را نوشتید این نیاز در تمام مراحل رشد اعضای خانواده وجود دارد آیا مرادتان تحول خانواده است یا رشد فرد؟

والسلام علیکم و رحمه الله و برکاته

در ادامه و پس از جمع‌بندی مدیر کرسی و درخواست از حضار و افرادی که به صورت آنلاین در جلسه حضور داشتند که اگر سوالی دارند مطرح نمایند، دکتر صفورایی در مقام پاسخگویی به سؤال‌ها برآمدند که این طور ادامه دادند:

از لطف و محبت اساتید محترم جناب آقای دکتر احمدی و آقای دکتر دولت خواه سپاسگزارم با فرمایشاتشون کمک کردند و کمک می‌کنند که در ادامه من بتونم وظیفه‌ام را در این پژوهش بیشتر و بهتر بدونم و چون برخی از عناوین مطرح شد و در مخاطبین ما در فضای مجازی هم می‌شنوند که خوب هست این مطلب ذکر شود. یک مطلب بود که چرا مقاله بدون بسم‌الله الرحمن الرحیم شروع شده ولی در مجلات معمولاً اینطوریست که هیچ مقاله‌ای را با بسم‌الله شروع نمی‌کنند.

نکته‌ای در مورد ناقد محترم اول بود که به زبان روان‌شناسی نیست، برعکس ناقد دوم فرمودند که به زبان روان‌شناسی هست به نظر خود من هم تحلیل روان‌شناختی این قدر پررنگ هست که من می‌ترسیدم ناقدین اشکال کند که چرا این قدر روان‌شناسه، مگر شما روان‌شناس هستی که اینگونه مقاله را نوشته‌ای، که فکر می‌کنم این اشکال وارد نیست.

بحث دیگری در مورد آموزه صله رحم در سایر کشورها و ادیان و مباحث تجربی، این بحث‌ها جزء این تحقیق و این کرسی نبوده ولی ان‌شاءالله در آینده با توجه به این فرمایش اساتید من انگیزه بسیار زیادی پیدا کردم که بحث صله‌ی رحم در سایر کشورها و کارهای میدانی تجربی را بررسی کنم و در کارهای بعدی تقدیم جامعه علمی کنم.

یه نکته کلی عرض کنم، اینکه این تحقیق حاصل صد صفحه پژوهش هست که از آن در ابعاد مختلف حداقل سه مقاله تولید شده و در همایش‌ها و مجلات منتشر شده و من هر سه مقاله رو داده بودم به کمیسیونی که ارزیابی می‌کردند و با تورقی بعضی از اشکالات برطرف می‌شد.

بحث این که اشکالات شکلی، کلمات مترادف، مبالغه‌آمیز و سایر برخی عناوین اصلاح بشه و این یک کمک یک پژوهشگر برتر هست که ان‌شاءالله در مقالات بعدی اجرا خواهیم کرد.

در مورد روش توصیفی تحلیلی خب اشکال خیلی جالب و به‌جایی هست، این مقاله برای چند سال پیش که به‌عنوان پشتوانه کرسی من تقدیم کردم و زمانی که من کار می‌کردم که مقاله را، روش توصیفی تحلیلی مرسوم بود و همه می‌گفتند توصیفی تحلیلی، ولی در سال‌های اخیر با رشد روش تحقیق، روش پیشنهاد دینی روان‌شناختی هست که در ادامه این پژوهش دیدیم و از این روش استفاده می‌کنیم و در مقاله اخیر هم که چاپ شده در مجموعه مقالات همایش قرآن و سلامت اجتماعی دانشگاه اصفهان، دیگه روش را اصلاح کردیم.

مباحثی که صله رحم قبل از اسلام هم بوده است باید پیشینه اش را بررسی می‌کردیم که ان شاء الله در پژوهش‌های بعدی برای یک پژوهش مطلوب ان شاء اللهین وضعیت انجام خواهد شد.

نکته دیگر که پیوند دهی برخی عناوین به سلامت اجتماعی ضعیف است خب ان شاء الله که بتونم با دقت بیشتر پیوند را تقویت کنم و یک مطلبی بود که منظور رشد اجتماعی رشد تک‌تک اعضای خانواده است یا خانواده یا اجتماع؟ اگر درست اشکال را متوجه شده باشم بله رشد تک‌تک اعضای خانواده اینجا مراد بود.

سوال شد که آیا جامعه آماری خاصی روش کار شده؟ نه تحقیق بنده یک تحقیق کیفی براساس استفاده از منابع دینی بوده و هنوز بکار میدانی آماری خاصی نرسیده‌ایم.

بحث سؤالی بود که صله رحم آیا کارکرد خاص دارد یا عام و تفاوت هایشان چیست؟ مسلماً منظور ما کارکرد خاص صله‌رحم، کارکرد خاص تک‌تک اعضای خانواده و تأثیرش بر سلامت اجتماعی و تأمین نیازهای روان‌شناختی اعضای خانواده بوده و در نهایت سلامت اجتماعی خانواده تأمین بشه و بین کارکردهای یک آموزه‌ای مثلاً همان جامعه‌پذیری یا مثلاً محرومیت‌زدایی رفع فقری را که در ارائه هم عرض کردم و توضیح دادم، بله تفاوتی هست بین این‌که برادرت بیاد دستت را بگیرد و از بحران نجات دهد تا یکی از بیرون بیاد نجات دهد و از طرف دیگر انگیزه ارحام برای رفع تنش بیشتر از دیگران است و در مجموع در این‌جا تبیین خاص شده و به‌عنوان آثار خاص صله رحم.

در انتهای جلسه نیز شور اعضای کمیته علمی انجام شد و علمیت کرسی ترویجی به تأیید ایشان رسید.